

Nr 30

*Utlåtande i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning
angående vissa ändringar i personalförteckningen för
riksbanken, m. m.*

Fullmäktige i riksbanken har i skrivelse den 2 maj 1957 till bankoutskottet anmält vissa personalfrågor, som uppkommer om riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts proposition nr 142 till årets riksdag angående ändring i valutalagen m. m. Fullmäktige har anfört följande.

I sagda proposition har Kungl. Maj:t föreslagit, att valutaärendena från och med den 1 juli 1957 överflyttas till riksbanken. Propositionen innefattar bl. a. förslag om inrättande av särskild valutastyrelse inom riksbanken för handhavande av valutaärendena. Däremot innehåller propositionen icke några förslag som beröra överflyttningen av personal från valutakontoret till riksbanken och vad därmed äger sammanhang. I propositionen har sålunda icke tagits ställning till de förslag i sådant avseende, som framlades av den kommitté inom riksbanken som tillsattes av fullmäktige den 10 juni 1954 och som efter slutfört uppdrag överlämnade en promemoria med utredning och förslag angående valutaregleringens handhavande.

Kommittén anmälde, att i maj 1955 hos valutakontoret tjänstgjorde dels 20 ordinarie och extra ordinarie riksbankstjänstemän i lägst lönegraden Ce 19, dels 16 anställningshavare tillhörande riksbankens reservpersonal med dagavlönning enligt samma bestämmelser som gällde för riksbankens egen reservpersonal, dels 63 fast anställda tjänstemän, som engagerats direkt av valutakontoret. Sistnämnda personal avlönades enligt bestämmelserna i Kungl. kungörelsen den 6 juni 1952 (nr 466) med vissa avlöningsbestämmelser för befattningshavare vid statens krisorgan. Dessutom tjänstgjorde 1 riksbankstjänsteman å halvtid hos valutakontoret (som biträdande direktör), varjämte 4 riksbankstjänstemän vid sidan av sin tjänst i banken fullgjorde vissa uppgifter hos valutakontoret (ombudsmansgöromål, personalärenden samt materialanskaffningsfrågor m. m.). I anslutning till denna redogörelse uttalade kommittén, att tillräckliga hållpunkter saknades för bedömning av personalbehovet för valutakontorets kontrollerande uppgifter vid den tidpunkt, då en överflyttning till riksbanken av valutaärendena kunde genomföras. Däremot angav kommittén vilka principer, som enligt kommitténs mening borde tillämpas, när det gällde denna personalöverflyttning. Kommittén anförde härutinnan.

Om valutakontoret inflyttas i riksbanken, förutsätter detta givetvis en utökning av riksbankens personal utöver vad som följer av att riksbankens egna tjänstemän återgå till banken. Det synes lämpligt, att under en övergångstid den erforderliga personalen, i den mån den rekryteras från de hos valutakontoret anställda tjänstemännen, erhålla den antingen Ce- eller Cg-

anställning i avvaktan på erfarenheter dels om personalbehovet på längre sikt och dels om tjänstemännens kvalifikationer i jämförelse med vad som krävs av andra tjänstemän i riksbanken.

Man torde få förutsätta, att de tjänstemän från valutakontoret, som erhålla anställning i riksbanken, därvid skola kunna erhålla sådana löneförhöjningar att löneminskning icke inträder. Skulle det föreligga svårigheter att tilldela vissa tjänstemän en lönegradsplacering, som motsvarar deras nuvarande avlöning, torde bankofullmäktige böra vara oförhindrade att tillsvidare tillerkänna vederbörande ett personligt arvode att utgå till dess att lönen genom löneklassuppflyttning eller befordran kommit att minst uppgå till vad som utgått från valutakontoret.

De tjänstemän, som icke i och med sin anställning i riksbanken skulle erhålla pensionsrätt därstädes, böra icke därigenom få sin pensionsställning försämrade. Bemyndigande av riksdagen torde därför böra utverkas för fullmäktige att garantera samma pensionsrätt som skulle ha varit tillförsäkrad ifrågavarande tjänstemän, om de kvarstått å valutakontorets stat.

En dylik garanti skulle gälla till dess att tjänstemannen beredes pensionsrätt i riksbanken eller, utan att ha erhållit dylik rätt, entledigas från sin anställning därstädes.

Kommittén, som alltså anser sig böra avstå från att nu framlägga förslag till ändrad personalförteckning för riksbanken, utgår därvid från att frågan efter något år upptages till övervägande med utgångspunkt från då vunna erfarenheter angående det merarbete som valutaärendena medföra. En förutsättning för ett genomförande av ändringar i personalförteckningen måste emellertid vara att det arbete, som skulle komma att åvila de nya ordinarie tjänsterna, kan bedömas bli av varaktig natur. Det måste nämligen framstå som naturligt att även fortsättningsvis behålla en mindre fast anställningsform för sådan personal, som kan bli överflödigt i samband med ytterligare minskning av arbetets omfattning.

En del av valutakontorets pensionsberättigade tjänstemän har uppnått en levnadsålder som redan överskridit eller kan beräknas komma att före valutakontorets upphörande överskrida den för dem gällande pensionsperiodens nedre gräns. De böra följaktligen tillerkännas pension att börja utgå senast vid den tidpunkt då valutareglernas handhavande övertages av riksbanken.

Kommittén förutsatte, att flertalet av de tjänstemän, som icke pensionerades i samband med riksbankens övertagande av valutareglerna, skulle kunna beredas sysselsättning i riksbanken med i stort sett likartade uppgifter som förut. För de anställningshavare, som icke komme att övergå till riksbanken och som ej heller kunde beredas annan statlig anställning, borde under vissa förutsättningar utgå årlig ersättning eller avskedsersättning.

Fullmäktige biträdde vad kommittén föreslagit. I de yttranden som avgivits i ärendet ha icke heller framställts några invändningar mot förslaget i förevarande hänseende.

Sedan kommittén framlagt sina förslag har valutakontorets personal minskat, huvudsakligen genom pensionsavgång. För närvarande tjänstgöra 19 riksbankstjänstemän i lägst lönegraden Ce 19 vid valutakontoret, varjämte fortfarande 1 riksbankstjänsteman på halvtid fungerar såsom biträdande direktör vid kontoret. Dessutom tjänstgöra 13 anställningshavare tillhörande

de riksbankens reservpersonal hos kontoret. Antalet direkt anställda hos valutakontoret utgör 35. Dessa åtnjuta avlöning enligt bestämmelserna i förenämnda kungörelse den 6 juni 1952 (nr 466). En tjänsteman, som ställts till förfogande av affärsbank, kommer att vid utgången av instundande augusti bli berättigad till tjänstepension från denna affärsbank. Slutligen tjänstgöra hos valutakontoret 13 pensionärer med månadsarvode, för flertalet motsvarande skillnaden mellan tidigare lön och den till dem utgående pensionen. Hela personalen utgör alltså för närvarande 81 personer, fränsett den halvtidstjänstgörande biträdande direktören.

Under senare tid har en minskning skett i valutakontorets uppgifter bl. a. genom höjning av de belopp, som valutabankerna äga tilldela i resevaluta, samt genom förenklat redovisningsförfarande. Även i övrigt har inför den förestående överflyttningen av valutaärenden till riksbanken inom valutakontoret vidtagits åtgärder för att i möjligaste mån, inom ramen för såsom nödvändiga ansedda regleringsanordningar, minska valutakontorets uppgifter. Jämlöpande härmed har inom riksbanken övervägts, huruvida det kunde vara påkallat med ytterligare inskränkningar i dessa arbetsuppgifter. Dessa överväganden ha givit vid handen, att det icke synes möjligt att nu komma väsentligt längre på detta område. Man får följaktligen utgå från att valutakontorets nuvarande arbetsvolym i stort sett får övertagas av riksbanken.

De vidtagna åtgärderna ha möjliggjort den minskning av personalen som ovan redovisats. Man torde böra räkna med att, åtminstone till en början, en personalstyrka, i huvudsak motsvarande valutakontorets nuvarande personal, blir erforderlig för att fylla de uppgifter som riksbanken övertar. Valutakontoret utnyttjar för närvarande 13 pensionärer. Om arbetets omfattning det medger kunde dessa uppsägas och därigenom antalet anställningshavare minskas. Vidare finnas 13 anställningshavare tillhörande reservpersonalen, vilka, om det skulle befinnas att de icke behövde utnyttjas för valutaärendena, kunde tagas i anspråk för andra arbetsuppgifter inom riksbanken.

Fullmäktige anse att ledningen av valutaärendenas handläggning inom riksbanken bör, under valutastyrelsen, utövas av en bankdirektör. För närvarande finnas å riksbankens personalförteckning 3 tjänster för bankdirektörer i Cp 19. Sedan den 1 november 1956 finnes därutöver en med vikariatslön förordnad bankdirektör i sagda lönegrad, vilken är chef för utländska förhandlingsavdelningen och dessutom fungerar såsom verkställande direktör hos valutakontoret. När valutaärendena överflyttas till riksbanken bör denna bankdirektörstjänst uppföras på personalförteckningen med den fördelning av arbetsuppgifterna internt mellan bankdirektörerna som fullmäktige bestämma.

Närmast under den med vikariatslön förordnade bankdirektören sorterar för närvarande en bankkamrerare i Cr 9, vilken samtidigt på halvtid fungerar som biträdande direktör hos valutakontoret. Inom direktionen har man ansett, att en ny bankkommisarietjänst borde inrättas i huvudsak för de arbetsuppgifter, som hittills åvilat ifrågavarande tjänsteman. Innehavaren av tjänsten skulle alltså ha att utöva chefskapet över valutaavdelningen och dessutom stå till förfogande för de arbetsuppgifter å den utländska förhandlingsavdelningen, som riksbankschefen och vederbörande bankdirektör bestämmer.

Riksbankstjänstemännens förening har vid förhandlingar, som förts med anledning av föreningens därom gjorda framställning, anhållit att ytterligare en bankokommissariatjänst skulle tillkomma, vars innehavare skulle tjänstgöra såsom avdelningschef å utländska förhandlingsavdelningen.

Fullmäktige biträda direktionens förslag om inrättande av en ny bankokommissariatjänst för de arbetsuppgifter, som direktionen förutsatt. I samband med tillkomsten av denna tjänst bör förenämnda bankkamrerstjänst (högst Cr 9) kunna utgå. Fullmäktige anse sig icke för närvarande beredda att tillstyrka föreningens framställning om ytterligare en bankokommissariatjänst.

Valutaavdelningen bör fördelas på två byråer eller kontor, motsvarande bankens hittillsvarande arbetsgrupper. På grund av arbetsuppgifternas art och svårigheten att för lång tid framåt bedöma deras omfattning synes det lämpligt, att cheferna för dessa kontor (byråer) tillsättas medelst förordnande tills vidare, d. v. s. såsom Cr-tjänster (Ar-tjänster enligt de nya löneplanerna). Direktionen har för sin del ansett, att den ena tjänsten, vars innehavare är avsedd att utöva chefskapet över licensbyrån (licenskontoret), borde placeras i högst Cr 9 — den nya Ar 25. Chefen för den andra arbetsgruppen, kontrollbyrån (eller kontrollkontoret), bör enligt direktionen placeras i högst nuvarande Cr 7 — den nya Ar 24.

Vid de förda förhandlingarna har Riksbankstjänstemännens förening — under framhållande av att arbetsuppgifterna å de båda tjänsterna finge anses likvärdiga och att chefen för kontrollkontoret komme att utöva chefskapet över betydligt större personal — hemställt, att även sistnämnda tjänst skulle placeras i högst Cr 9 (Ar 25). Föreningen har vidare hemställt, att ytterligare 19 ordinarie tjänster borde inrättas, avsedda för valutaavdelningen. Angående lönegradsplaceringen för de begärda tjänsterna å nämnda avdelning — inklusive de båda kamrerstjänsterna i Cr 9 — torde få hänvisas till bifogade *bilaga A*.

Fullmäktige ansluta sig till direktionens förslag angående inrättande av två nya bankkamrerstjänster, en i högst Cr 9 (Ar 25) och en i högst Cr 7 (Ar 24). Fullmäktige anse nämligen att, såvitt nu kan bedömas, direktionens avvägning av dessa tjänster inbördes måste anses riktig. Fullmäktige kunna följaktligen icke heller på denna punkt tillstyrka personalföreningens förslag.

Vad angår föreningens framställning om inrättande av ytterligare ett relativt stort antal ordinarie tjänster, samtliga utom en tillsatta genom konstitutorial, vilja fullmäktige framhålla, att fullmäktige i likhet med direktionen anse, att det icke är möjligt att nu överblicka arbetsuppgifternas art och omfattning för längre tid framåt. Det måste därför bedömas såsom utslutet att nu fastläsa organisationen på sätt som skulle bli följden, om föreningens förslag genomfördes.

Resultatet av fullmäktiges förslag skulle bli att i riksbankens personalförteckning bankdirektorstjänsterna i Cp 19 — den nya Bp 6 — ökas från tre till fyra, att bankokommissariatjänsterna ökas från sju till åtta och att antalet bankkamrerstjänster i högst Cr 9 — den nya Ar 25 — bibehålles vid fyra och att antalet bankkamrerare i högst Cr 7 — den nya Ar 24 — ökas med en till tre.

De riksbankstjänstemän som utlånats till valutakontoret komma att åter-

gå till riksbanken i sina ordinarie eller extra ordinarie tjänster. Därest särskilda skäl med hänsyn till arbetets art i jämförelse med andra tjänster i riksbanken motiverar detta, komma fullmäktige att överväga att tilldela dem en extra ordinarie tjänst i högre lönegrad.

Vissa riksbankstjänstemän ha hittills åtnjutit, förutom ersättning för mistade löneförmåner å sin tjänst i riksbanken, särskilt arvode från valutakontoret. Direktionen har ansett att, därest arvodet icke kommer att kompenseras genom höjning i lönegrad, detsamma bör avvecklas under viss tid, förslagsvis tre år, genom en nedsättning med en tredjedel varje år, detta i huvudsaklig överensstämmelse med vad som tidigare tillämpats när det gällt avveckling av vikariatsersättningar (jfr BoU:s utl. nr 35/1952).

Riksbankstjänstemännens förening har under förhandlingarna framställt önskemålet att åtgärder skulle vidtagas, så att ifrågavarande tjänstemän icke behövde vidkännas löneminskning även på längre sikt. Föreningen vore visserligen på det klara med att arvodena icke kunde bibehållas oförändrade för obegränsad tid framåt, men ansåg att tjänstemännen borde kunna kompenseras i annan ordning.

Enligt fullmäktiges uppfattning innebär direktionens förslag en lösning av frågan, som icke kan anses obillig mot tjänstemännen. Såsom nämnts anknyter förslaget till det system, som tidigare i jämförliga fall tillämpats, och i vissa avseenden måste det t. o. m. bedömas såsom för tjänstemännen gynnsammare. Någon omständighet, som skulle kunna motivera ett längre gående medgivande mot de berörda tjänstemännen, har icke framkommit. Man kan också konstatera, att den föreslagna avvecklingen av valutakontoret allmänt sett torde få bedömas såsom ur de anställdas synpunkt förmånligare än vad som kommit att gälla vid upphörande av vissa andra statliga krisorgan. Fullmäktige biträda följaktligen direktionens förslag även på denna punkt.

De tjänstemän, som för närvarande äro anställda direkt hos valutakontoret och som komma att övergå i riksbankens tjänst, torde böra bibehållas vid sin nuvarande löneställning. De åtnjuta för närvarande månatlig avlöning som om de varit e. o. tjänstemän hänfödda till viss lönegrad och till viss löneklass inom lönegraden med rätt till löneklassuppflyttning efter samma grunder, som gälla för extra ordinarie tjänstemän. Samtliga här avsedda tjänstemän på ett undantag när åtnjuta nu pensionsrätt i någon av de i kungörelsen 1948:537 (jfr kung. 1952:467) angivna pensionsgrupperna I—IV, varvid pensionsgrupp I motsvarar lönegraden Ce 8 (11 löneklassen), pensionsgrupp II lönegraden Ce 13 (16 löneklassen), pensionsgrupp III lönegraden Ce 19 (22 löneklassen) och pensionsgrupp IV lönegraden Ce 23 (26 löneklassen). Flertalet av dessa tjänstemän torde i oförändrad löneställning böra erhålla extra ordinarie tjänst i riksbanken. Detta kommer för de flesta av dem att medföra en viss förbättring i deras pensionsrätt med hänsyn till att den lönegrad, efter vilken pensionsrätt hittills åtnjutits, är lägre än den lönegrad, efter vilken de komma att erhålla avlöning i riksbanken. För några av de hos valutakontoret anställda tjänstemännen är dock nuvarande pensionsrätt högre än deras löneställning. Om de gjordes till e. o. tjänstemän i riksbanken och därvid överflyttades till den lönegrad, som följde av den nya löneplanen men utan ändrad löneställning i övrigt, skulle detta innebära en sänkning av pensionsrätten, något som icke kan anses rimligt. De torde därför böra erhålla Cg-(Ag)

tjänst med bibehållen pensionsrätt. Fullmäktige vilja därför föreslå, att riksdagen medger, att ifrågavarande befattningshavare och andra tjänstemän, som ej beredas pensionsrätt vid övergång till riksbanken, få bibehålla den pensionsrätt, som följer av förenämnda kungörelse 1952:467, till dess de kunna erhålla samma eller högre pensionsrätt på grund av sin tjänst i riksbanken.

Några tjänstemän hos valutakontoret hava uppnått den för dem gällande pensioneringsperiodens nedre gräns, men däremot icke den övre gränsen. Fullmäktige anse, att behov föreligger av deras arbetskraft även sedan riksbanken övertagit handläggningen av valutaärendena. Det skulle visserligen kunna ifrågakomma att de tillerkändes pension i samband med detta övertagande, varvid deras pension komme att utgå från statskontoret, samt att riksbanken anställde dem mot arvode efter samma grunder som tillämpas för pensionärer. Med hänsyn till att samtliga kunna åberopa relativt få tjänstår, förefaller det dock rimligt att de få kvarstå i tjänst och tillgodoräkna tjänstår för pension även för tid efter övergången till riksbanken, givetvis dock längst till dess de uppnå pensioneringsperiodens övre gräns. Konsekvensen härav måste emellertid bli, att riksbanken övertager ansvaret för deras pensionering. Man torde i förevarande sammanhang kunna bortse från att riksbanken därigenom åsamkas viss kostnad.

Under hänvisning till det anförda få fullmäktige hemställa, att bankoutskottet ville, därest riksdagen godkänner det av Kungl. Maj:t i proposition nr 142 till årets riksdag framlagda förslaget om överflyttning av valutaärendena till riksbanken, föreslå riksdagen att, med tillämpning från och med den 1 juli 1957

dels bemyndiga delegerade för riksdagens verk att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för riksbanken, som ovan av fullmäktige föreslagits,

dels bemyndiga fullmäktige att tillerkänna tjänstemän hos valutakontoret med pensionsrätt enligt kungörelsen 1952:467, vilka anställas i riksbanken utan att erhålla pensionsrätt därstädes, pension enligt sagda kungörelse,

dels ock godkänna de förslag i övrigt som av fullmäktige ovan framlagts.

Vid skrivelsen finns fogat protokollsutdrag rörande bankofullmäktiges behandling av ärendet den 2 maj 1957.

Härvid anförde herr *Svärd*:

»Då enligt min mening valutaärenden icke böra överflyttas till riksbanken saknar jag anledning att nu i vidare mån taga ställning till konsekvenserna av en sådan överflyttning än att jag hävdar att nya ordinarie tjänster icke i anledning av densamma böra uppföras på riksbankens personalförteckning. Valutalagen är en lag med begränsad giltighetstid och den valuta-reglering som med stöd av densamma upprätthålles bör efter min mening så snart ske kan avvecklas. Behov av ordinarie tjänster kan alltså icke härledas ur lagen eller regleringen.»

Herr *Rubbestad* anförde:

»Såsom framhållits å sid. 7 i förslaget till fullmäktiges skrivelse till bankoutskottet kan konstateras att den föreslagna avvecklingen av valutakontoret allmänt sett torde bedömas såsom ur de anställdas synpunkt för-

månligare än vad som kommit att gälla vid upphörande av vissa andra statliga krisorgan. Med hänsyn till de konsekvenser detta kan komma att medföra för eventuell avveckling eller omorganisation av andra statliga organ har jag icke kunnat biträda föreliggande förslag. Särskilt har jag därvid fäst mig vid förslaget beträffande sådana tjänstemän som hava uppnått den för dem gällande pensioneringsperiodens nedre gräns, vilka enligt min mening böra pensioneras vid omorganisationen.»

I anledning av vad herr Rubbestad uttalat ville herr *Åsbrink* understryka, att den personal, som komme att övertagas av riksbanken från valutakontoret, finge fortsätta med i stort sett samma uppgifter som den tidigare haft att utföra. För denna personal framstode därför organisationsändringen närmast som en teknisk anordning. Det kunde också framhållas, att i vissa andra fall, när krisförvaltning övertagits av ämbetsverk, villkoren för personalen torde ha blivit lika förmånliga allmänt sett, som nu föreslagits.

Herr *Kollberg* erinrade om sin reservation till fullmäktiges protokoll den 10 januari 1957 angående besvärsrätten i valutaärenden, varav framginge, att han ansåge att ställningstagandet till de organisatoriska frågorna borde anstå till dess resultatet av nu pågående översyn av valutalagstiftningen avslutats, då man därigenom skulle kunna erhålla en efter den nya lagstiftningen avpassad organisation. Därest riksdagen beslutade att denna lagstiftning icke skulle avvaktas utan organisationsfrågan omedelbart lösas, förklarade sig herr *Kollberg* inte ha någonting att erinra mot fullmäktiges ifrågavarande framställning till bankoutskottet.

Utskottet. Vad bankofullmäktige i förevarande framställning föreslagit rörande de personfrågor som uppkommer om riksdagen godkänner Kungl. Maj:ts i propositionen nr 142 framlagda förslag om överförande av valutaärendena från valutakontoret till riksbanken, har icke givit anledning till erinran från utskottets sida. Utskottet hemställer sålunda, under förutsättning att riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts proposition nr 142,

att riksdagen må, med tillämpning från och med den 1 juli 1957,

1) bemyndiga delegerade för riksdagens verk att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för riksbanken som föreslagits i bankofullmäktiges förevarande framställning;

2) bemyndiga bankofullmäktige att tillerkänna tjänstemän hos valutakontoret med pensionsrätt enligt kungörelsen 1952: 467, vilka anställs i riksbanken utan att erhålla pensionsrätt därstädes, pension enligt sagda kungörelse; samt

3) godkänna de förslag i övrigt som framlagts i bankofullmäktiges förevarande framställning.

Stockholm den 21 maj 1957

På bankoutskottets vägnar:

K. G. EWERLÖF

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ewerlöf, Boo, Fahlander, Mogård, De Geer, Werner och Krügel;

från andra kammaren: herrar Larsson i Julita, Nordqvist, Andersson i Ronneby, Svensson i Stenkyrka, Boija, Bengtsson i Landskrona och Wedén.

Reservation

av herrar *Ewerlöf, De Geer, Nordqvist, Boija* och *Wedén*.

*Bilaga A**Riksbankstjänstemännens förenings*

förslag till inrättande av tjänster å valutakontorets avdelningar fr. o. m. den 1 juli 1957 (ej omfattande direktanställd personal).

Licensbyrån:

- 1 tjänst i Ar 25 (nuv. Cr 9)
- 1 » » Ao 23 » Ca 29
- 1 » » Ao 21 » Ca 27
- 1 » » Ao 19 » Ca 25
- 4 tjänster i högst Ao 17 (nuv. Ca 23)

Kontrollbyrån:

- 1 tjänst i Ar 25 (nuv. Cr 9)
- 1 » » Ao 23 » Ca 29
- 1 » » Ao 21 » Ca 27
- 1 » » Ao 19 » Ca 25
- 7 tjänster i högst Ao 17 (nuv. Ca 23)

Valutakontorets sekretariat:

- 1 tjänst i Ar 24 (nuv. Cr 7)
- 1 » » Ao 19 » Ca 25